

EDUSKUNNAN
TYÖASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä

6 päivänä lokakuuta 1994

Lausunto n:o 7

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 7 päivänä syyskuuta 1994 hallituksen esityksen n:o 135 Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina alivaltiosihteeri Antti Satuli, toimistopäällikkö Marita Eerikäinen ja toimistopäällikkö Hannu Himanen sekä erikoistutkija Kari Möttölä ulkoasiainministeriöstä, hallitusneuvos Esa Lonka, nuorempi hallitussihteeri Päivi Kairamo-Hella, ylitar kastaja Ulla Jatila ja vs. tilastojohtaja Eero Polus työministeriöstä, toimistopäällikkö Päivi Romanov tasa-arvovaltuutetun toimistosta, tasa-arvoneuvottelukunnan pääsihteeri Eeva-Liisa Tuominen, ekonomisti Erkki Laukkanen ja ekonomisti Peter Boldt sekä tasa-arvos sihteeri Riitta Partinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, lakimies Matti Lepälä ja tutkimusasiames Riitta Martiskainen Toimihenkilöjärjestö STTK:sta, työvoimapolitiittinen asiamies Martti Huttunen Liiketyönantajain Keskusliitosta, koulutus- ja työvoimapolitiittinen sihteeri Heikki Liede Akavasta, johtaja Erik Forsman ja varatuomari Markus Äimälä Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, puheenjohtaja Esa Härmälä ja osastonjohtaja Antti Haavisto Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, maakuntajohtaja Hannu Vesa Mikkelin läänin maakuntayhtymästä, piiripäällikkö Matti Kellokumpu Mikkelin työvoimapiiristä, erikoisuunnittelija Hannu Elo Varsinais-Suomen Liitosta, tutkimusjohtaja Pentti Hämäläinen Pirkanmaan maakuntaliitosta, edunvalvontapäällikkö Ulla Kapanen-Grönfors Uudenmaan Liitosta, vs. professori Veli Karhu ja tutkija Jussi Saikkonen Jyväskylän yliopistosta.

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen, Itävallan, Norjan ja Ruotsin sekä Euroopan unionin jäsenvaltioiden Belgian, Tanskan, Saksan, Kreikan, Espanjan, Ranskan, Irlannin, Italian, Luxemburgin, Alankomaiden, Portugalin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen Norjan, Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä Euroopan unioniin.

Esitykseen liittyy ehdotus laiksi Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä. Ehdotettu laki tulisi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana päivänä kuin liittymissopimus. Laissa tarkoitettut muut Euroopan unionin perustamissopimukset tulisivat voimaan samana päivänä kuin liittymissopimus.

ETA- ja EU-jäsenyyden eroavuuksia työoikeuden alalla

Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että työasiainvaliokunnan tehtäväalueella unionin jäsenyys ei lainsäädännön tasolla tuo mitään ratkaisevasti uutta verrattuna ETA-jäsenyyden tilanteeseen. Valiokunta viittaa yleisissä lähtökohdissaan ETA-sopimuksesta ja EY-selonteosta antamiinsa lausuntoihin (TyVL 1/1992 vp ja TyVL 2/1992 vp).

Työelämän sääntelyssä Pohjoismaat eroavat muusta Euroopasta siinä, että Pohjoismaissa työmarkkinajärjestöillä ja työehtosopimuksilla on keskeinen asema. Valiokunta katsoo, että Suomen järjestelmä, jossa työehtosopimuksin on voitu järjestää muualla lainsäädännöllä järjestettyjä asioita, on säilytettävä myös jatkossa. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että työehtosopimusten yleisito-

vuus ei ole käytännössä ongelmatonta Suomessa toimivien ulkomaalaisten kohdalla, ja tästä aiheutuvaan lainsäädännön kehittämistarpeeseen.

Lähes kaikki yhteisön työoikeutta, työturvallisuutta ja -terveyttä sekä miesten ja naisten tasa-arvoista kohtelua koskevat säädökset sitovat Suomea jo ETA-sopimuksen kautta. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset on toteutettu sopimuksen voimaansaattamisen tai ETA:n sekakomitean päätöksen N:o 7/94 (530/94) voimaansaattamisen yhteydessä. Sopimukseen sisällyttämättä työaikadirektiivistä (93/104/EY) mahdollisesti aiheutuvat lainsäädäntömuutokset on tarjottu selvittää erikseen.

Työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien vapaassa liikkuvuudessa selkeästi uutta ovat Euroopan unionin kansalaisuus ja siihen kytkeytyvät oikeudet sekä sosiaalirahastot. Samoin uutta ovat sellaiset ulkosopimukset, joihin sisältyy henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia järjestelyitä.

Vapaan liikkuvuuden käsite riippuu tulevaisuudessa paljolti siitä, miten Maastrichtin sopimuksessa hahmotellun Euroopan unionin kansalaisuuden käsite täsmentyy. Työelämän kannalta nousee esille kysymys, koskeeko ja miten vapaan liikkuvuuden käsite myös kolmannen maan kansalaisia.

Valiokunta korostaa EU- ja ETA-vaihtoehtojen erossa sitä, että EU-jäsenyys antaa uusia mahdollisuuksia vaikuttaa valmistelu- ja päätöksentekovaiheessa asioihin, joihin Suomi on jo ETA:n kautta sitoutunut.

Työllisyys

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ETA- ja EU-vaihtoehtojen työllisyysseuraamusten arvioinnissa on saatu varsin erilaisia tuloksia. Arviointiin vaikuttaa ratkaisevasti muun muassa se, tarkastellaanko niitä lyhyellä vai pitkällä aikavälillä. Erityisesti EU-vaihtoehdossa lyhyellä aikavälillä korostuvat nykyisten suljettujen sektorien sopeutumisongelmat ja taantuvien alojen rakennemuutokset. Vasta pitkällä aikavälillä tulevat esiin mahdolliset sopeutumisvaiheen jälkeiset, työmarkkinoihin kohdistuvat positiiviset vaikutukset eli voimavarojen tehostunut kohdentuminen, kustannusten aleneminen, kilpailukykyinen yritystoiminta, tuotannon ja markkinoiden laajentumisen kautta tapahtuva työllisyyden koheneminen, ulkomaisten investointien lisäyksen myötä toteutuva tuotantorakenteen mo-

nipuolistuminen sekä vientiä ja työllisyyttä edistävä valuuttamarkkinoiden vakaus Euroopan raha- ja talousliiton (EMU) yhteydessä.

Toimialoitain on arvioitu (Työhallinnon julkaisu 1994:21 Integraatio ja työmarkkinat) 1990-luvulla EU-jäsenyydestä aiheutuvan heikompaan työllisyyttä maataloudessa, elintarviketeollisuudessa ja muilla maatalouden liitännäisaloilla, julkisissa palveluissa ja ainakin lyhyellä aikavälillä kemian teollisuudessa. EU-jäsenyyden arvioidaan johtavan ETA-vaihtoehtoa suotuisampaan työpaikkakehitykseen teollisuuden korkean teknologian aloilla ja erityisesti vientihakuisissa pienyrityksissä, matkailussa, kaupassa, liike-elämää palvelevassa toiminnassa sekä julkisen sektorin supistumista korvaavissa yksityisissä palveluissa.

Saman selvityksen mukaan selvin muutospainekohtuu maatalouteen. Ajanjaksolla 1996—2005 maatalouden työllisten määrän arvioidaan vähenevän ETA-vaihtoehdossa 40 000—65 000 henkilöllä ja EU-vaihtoehdossa 60 000—85 000 henkilöllä.

Elintarviketeollisuudessa integraatoratkaisusta riippumatta on henkilökunnan määrän arvioitu laskevan kolmasosalla (15 000—17 000 henkeä) vuoteen 2000 mennessä vuoden 1990 tasosta. ETA:ssa alan työllisyys säilynee korkeampana kuin EY:n jäsenenä kilpailunrajoitusten vuoksi ainakin lyhyellä aikavälillä.

Suomelle perinteisesti tärkeistä aloista erityisesti metsäteollisuus näkee mahdollisuuksiensa EU-vaihtoehdossa parantuvan.

Pitkäaikaistyöttömyys on Euroopan vaikeimpia ongelmia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, etteivät eri maiden työttömyystilastot ja niiden vertailut ole yksiselitteisiä. Erot johtuvat muun muassa työttömyyden käsitteen erilaisista määrittelyistä, rekisteröintitavoista ja työkuultureista. Olennaisia eroja on myös siinä, mihin elämisen tasoon työstä saatavan palkan katsotaan riittävän kussakin maassa.

Tulevaisuudessa todennäköisesti yhä selvemmin rakenteelliseksi muuttuva työttömyys on Euroopan yhteinen ongelma. Valiokunnan mielestä on Suomen etujen mukaista yrittää yhdessä talouspolitiikan ja sitä tukevan sosiaali- ja muun yhteiskuntapolitiikan keinoin löytää ratkaisuja tähän tämän hetken suurimpaan ongelmaan.

Rahastot

EU:n rakennepolitiikka toteutetaan rakennerahastojen kautta. Rakennepolitiikan tavoitteet

ovat kaikille rahastoille yhteisiä. Kesällä 1993 hyväksyttiin rakennerahastojen uudet säädökset suunnittelukaudelle 1994—1999. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden osuuden eri tavoitteissa rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESF), joka nimestään huolimatta on käytännössä Euroopan työvoimapolitiikan rahasto.

Koko EU:n alueella sosiaalirahaston osuus kaikesta rakennerahastojen rahoituksesta oli edellisellä suunnittelukaudella keskimäärin 33 %. Maan työllisyystilanteesta ja rakennepoliittikan eri lohkojen välisestä painotuksesta riippuen sosiaalirahaston osuus saattaa nousta jopa 40—50 %:iin. Yhteisö vahvistaa rakennerahastojen varojen käyttösuunnitelmat jäsenmaiden laatimien suunnitelmien ja ohjelmien pohjalta. Kansallisella tasolla voidaan siis päättää, painotammeko omissa suunnitelmissamme työllisyyttä korjaavia toimenpiteitä vai suuntaammeko pelkästään aluepolitiikan nimissä rakennepoliittikan lisäresursseja investointikohteisiin alueille, joita on jo perinteisesti tuettu ja voidaan edelleenkin tukea myös kansallisen aluepolitiikan keinoin.

EU:n rakennepoliittikan tavoitteista osa, tavoitteet 3 ja 4, on puhtaasti työvoimapolitiittisia tavoitteita. Ne ovat luonteeltaan horisontaalisia, mikä tarkoittaa, että niitä voidaan soveltaa kaikkialla koko yhteisön alueella. Mikäli Suomesta tulee EU:n jäsen, voidaan näitä tavoitteita soveltaa kaikkialla maassa aluemäärittelyistä riippumatta.

Työvoimapolitiittisen tavoitteen 3 painopiste on pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemisessä ja nuorisotyöttömyyden hoitamisessa. Lisäksi kiinnitetään huomiota työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisemiseen ja tasa-arvon edistämiseen työmarkkinoilla.

Tavoitteella 4 pyritään siihen, että työllisyysongelman hoitoon saataisiin tarvittavaa joustavuutta ja ongelmiin voitaisiin tarttua jo ennalta eikä vasta siinä vaiheessa, kun ne jo ovat muuttuneet avoimeksi työttömydeksi. Tavoite 4 pyrkii kehittämään työssä olevien valmiuksia sopeutua elinkeinojen rakennemuutokseen ja työelämän muutoksiin.

Sosiaalirahasto tukee kaikissa jäsenmaissa aktiivisen työvoimapolitiittikan toimenpiteitä. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyttä ja nuorisotyöttömyyttä koskevat toimintaohjelmat voivat sisältää kunkin maan tarpeista riippuen erilaisia toimenpiteitä. Rahoitus voi kohdistua työttömille tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen tai työharjoitteluun tai työttömyyden katkaisuun

tukityön avulla. Rahoitusta voidaan suunnata myös yrittäjyyttä ja omatoimisuutta edistäviin toimenpiteisiin sekä työllistymistä edistävään neuvontaan ja ohjaukseen.

Jäsenyysneuvotteluissa sovittiin, että rakennerahastoista Suomelle tuleva rahoitus on keskimäärin 340 miljoonaa ecua eli 2,1 miljardia markkaa vuodessa. Valtioneuvoston 27.5.1994 tekemän periaatepäätöksen mukaan horisontaalisten tavoitteiden 3 ja 4 osuus olisi keskimäärin 77 miljoonaa ecua (n. 485 mmk) vuodessa. Osuus olisi korkein vuonna 1995, jolloin se olisi 90 miljoonaa ecua (n. 567 mmk), ja alenisi suunnittelukauden loppua kohden.

Valiokunta katsoo, että sosiaalirahastoista mahdollisesti saatava tuki on yhteensovitettava kotimaisen työllisyys-, alue- ja rakennepoliittikan kanssa. Tuki olisi kohdennettava niin, että se edistää kasvavaa ja kestävää kokonaistuotantoa, työllisyyttä ja tasapainoista alue- ja rakennepoliittikan kehitystä sekä ottaa huomioon ympäristövaikutukset.

Rakennerahastoista saatava tuki edellyttää hyväksyttävien ohjelmien laadintaa. Valiokunta korostaa, että ohjelmat ja suunnitelmat tulee valmistella elinkeinoelämän, viranomaisten ja työmarkkinaosapuolten yhteistyönä.

Työelämän kehittäminen

Valiokunta korostaa työelämän kehittämisen kannalta kahden Euroopan komission uuden asiakirjan, Valkoinen kirja sosiaalipoliittikan kehittämistä 18.8.1993 ja Valkoinen kirja työllisyydestä Kasvu, kilpailukyky ja työllisyys 5.12.1993, merkitystä.

Valkoinen kirja sosiaalipoliittikan kehittämistä esittää nykyisen vuoden 1989 peruskirjaan perustuvan lainsäädäntöohjelman toteuttamista. Tämä tarkoittaa muun muassa työntekijöiden informointia ja kuulemista koskevan kahdeksan direktiiviehdotuksen hyväksymistä, lähetettyjä työntekijöitä koskevien säännösten luomista, epätyypillisiä työsuhteita koskevan kahden direktiiviehdotuksen hyväksymistä ja työaika koskevan direktiivin tarkennusta.

Lähtökohtaisesti sosiaalipoliittikka kuuluu jäsenvaltioiden omaan toimivaltaan ja niiden toimet ovat ensisijaisia. Yhteisötason toiminta on jäsenvaltioiden toimintaa tukevaa ja täydentävää toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Yhteisötason toimenpiteisiin ryhdytään vain, mikäli ne ovat tarpeellisia ja tavoite on saavutettavissa par-

haalla mahdollisella tavalla ainoastaan yhteisötasolla. Sosiaalipolitiikkaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa yhteisötasolla on huomioitava kansallisten käytäntöjen erot, kilpailukyvyyn säilyminen ja erityisesti pienten ja keski suurten yritysten asema.

Yhteisötasolla sosiaalipolitiikkaa koskevien toimenpiteiden tavoitteena on edistää jäsenvaltioiden yhteistoimintaa sosiaalipolitiikan alalla ja erityisesti seuraavilla alueilla: työllisyydessä sekä työmarkkinoilta syrjäytyneiden integroimisessa takaisin työelämään, työoikeudessa ja työoloissa, ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa, sosiaaliturvassa, työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisyssä, työterveydessä, työntekijöiden informoinnissa ja konsultoinnissa sekä osallistumis-oikeudessa, samapalkkaisuudessa, miesten ja naisten tasa-arvoisessa kohtelussa ja järjestäytymisoikeudessa ja työmarkkinaosapuolten välisessä vuoropuhelussa.

Työllisyyden valkoisessa kirjassa asetetaan tavoitteeksi 15 miljoonan työpaikan luominen vuosisadan loppuun mennessä. Strategia perustuu siihen, että jo 1990-luvun puolivälissä Euroopassa palataan vahvan ja terveen kasvun uralle. Johtavana ajatuksena on saada EU-maiden talouskasvu käynnistettyä satojen miljardien markkojen investoinneilla. Kirjassa korostetaan tutkimuksen ja koulutuksen sekä solidaarisuuden merkitystä.

Tasa-arvo ja työelämä

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan unionin jäsenmaissa ja itse unionissa panostetaan entistä enemmän tasa-arvoon. Unionissa on toteuttamisvaiheessa kolmas tasa-arvo-ohjelma. Kuusi tasa-arvodirektiiviä ja Eurooppa-tuomioistuimen oikeuskäytäntö ovat antaneet tukea jäsenmaiden tasa-arvotyölle. Tällä hetkellä neuvoston käsittelyssä on kaksi tasa-arvodirektiiviehdotusta, ehdotukset vanheimpainlomia koskevaksi direktiiviksi ja käännettyä todistustaakkaa koskevaksi direktiiviksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on mukana vaikuttamassa eurooppalaisen tasa-arvon muotoutumiseen.

Suomessa tasa-arvolakia on jo raskauteen ja perhevelvoitteisiin liittyvän syrjinnän osalta uudistettu. Tasa-arvolaki on eduskuntakäsittelyssä. Siinä on selvitettävä muun muassa, vastaavatko tasa-arvolakiesityksen palkkasyrjintää, palkkaustietojen antamista ja korvausten kattoa kos-

kevat pykälät unionin säännöksiä ja oikeuskäytännön asettamia vaatimuksia. Säännöksethän ovat tulleet meillä voimaan jo ETA-sopimuksen kautta tämän vuoden alussa.

Valiokunta korostaa, että sukupuolten välistä tasa-arvoa ei voida edistää, ellei tasa-arvotarkastelua sisällytetä kaikkeen valmisteluun, päätöksentekoon ja arviointiin. Myös naisten osuutta päätöksenteon prosesseissa niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla tulee lisätä. Suomessa esimerkiksi keskeiseen asemaan nousseiden maakunnallisten liittojen hallinto koostuu 82-prosenttisesti miehistä.

Kansalliset ratkaisut on tehtävä kaikkia väestöryhmiä tasapuolisesti kohdellen. Jäsenyyteen liittyvien ehtojen ja seurausvaikutusten arviointiin tulee liittää myös sukupuolten välisen tasa-arvon tarkastelu.

Unionin rakennerahastojen sääntöjen mukaan rahastojen varoilla toteutettavilla projekteilla tulee edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Naisten tulee osallistua kaikilla tasoilla linjaus-, suunnittelu- ja arviointiprosesseihin sekä projekteja tulee arvioida naisten näkökulmasta. Valiokunnan käsityksen mukaan alustavien suunnitelmien laadinnassa ei tätä periaatetta ole riittävästi noudatettu.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että unionin valmistelu- ja päätöksentekuelimet ovat miehiä. Komissaareista yksi on nainen. Tilanne ei juuri poikkea suomalaisten ministeriöiden johtavan virkamieskunnan rakenteesta. Euroopan parlamenttiin valittiin tämän vuoden vaaleissa naisia 25 %. Tulos oli noin kuusi prosenttiyksikköä parempi kuin naisten osuus aikaisemmin.

Suomalaisten naisten kansainvälisesti hyvä asema on perustunut korkeaan työhön osallistumiseen, kokoaikaiseen ansiotyöhön ja laadukaisiin julkisiin ja yksityisiin palveluihin. Lasten päivähoito, kouluruokailu ja toimiva julkinen liikenne ovat esimerkkejä tasa-arvon rakenteellisista edellytyksistä, jotka useimmista Euroopan maista vielä puuttuvat.

Valiokunta korostaa, että tasa-arvon kannalta olennaisten palvelujen ylläpitämiseksi ja turvaamiseksi myönteinen talouskehitys on välttämätöntä. Toimiva kansantalous mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan ylläpidon ja kehittämisen, sosiaaliturvan säilymisen ja korkeatasoisen koulutuksen.

Työelämän eräs tärkeimpiä tasa-arvotavoitteita on, että naiset ja miehet saavat samanarvoisesta työstä samaa palkkaa. Valiokunta kiinnit-

tää erityistä huomiota työnarviointimenetelmien kehittämiseen. Samoin on työelämän rakenteellisen eriarvoisuuden poistamiseksi kiinnitettävä huomiota ammatinvalinnan ohjaukseen ja koulutukseen. Osa-aikatyön ja erilaisten poikkeavien työaikajärjestelyjen tulee perustua vapaaehtoisuuteen, jolloin ne parhaiten tukevat työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sosiaaliturvan riittävyteen.

Integraatiokehitys

Suomi on vahvistanut kauppasuhteitaan läntiseen Eurooppaan purkamalla tuontisäännösteilyä, assosioitumalla Euroopan vapaakauppaliittoon (Efta) ja solmimalla EEC-vapaakauppasopimuksen ja ETA-sopimuksen. Suomen viennin arvosta puolet suuntautuu Euroopan unionin jäsenmaihin. On tärkeitä lisätä Suomen kiinnostavuutta ulkomaisen pääoman sijoituskohteena. Elintärkeää on, että kansantalous on terve ja

vakaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan taloudellis-poliittisessa integraatiossa nämä tavoitteet ovat saavutettavissa ainakin pitkällä tähtäyksellä varmemmin EU:ssa kuin jämmällä ehkä olennaisesti supistuvaan ETA:an.

Valiokunnan mielestä taloudellisella integraatiolla voidaan vahvistaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusteita. Hyvin hoidettu julkinen sektori on tärkeä kansantalouden kilpailutekijä.

Valiokunta korostaa, että Suomen mahdollisesta liittymisestä Euroopan raha- ja talousliiton III vaiheeseen tulee päättää erikseen. Valiokunta esittää kuitenkin jo nyt, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostettaisiin, että työllisyyden parantamisen tulisi olla keskeinen osa eurooppalaista talouspolitiikkaa ja eräs EMU:n lähentymiskriteereistä.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ulkoasiainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman (osittain), jäsenet Hautala (osittain), Häkämies (osittain), Koistinen (osittain), Komi, Kuittinen (osittain), Laitinen, P. Leppänen, Morri (osittain), Mäkipää,

Rimmi (osittain), J. Roos, Taina (osittain), Takala (osittain), Viljamaa (osittain) ja Viljanen (osittain) sekä varajäsenet Ala-Harja (osittain), Hiltunen (osittain), Koskinen (osittain) ja Vanhanen (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

1. Yleisesti

EU-sopimus on hyvin merkityksellinen palkansaajien kannalta. Sinänsä institutionaaliset muutokset ETA-sopimuksen aikaansaamaan tilanteeseen nähden eivät ole EU-jäsenyyden seurauksena kovin laajoja. Sen sijaan yhteismarkkinoiden toteutuminen muuttanee myös palkansaajien tosiasiallista asemaa markkinatalouden kiristäessä otetaan työelämässä. Muutosten vaikutukset näkyvät myös ammattiyhdistysliikkeen

toimintamahdollisuuksissa. Yritysten kansainvälistyminen ja markkinatalouden yhdentyminen vaikuttaa sosiaaliturvan rahoitusmahdollisuuksiin välillisesti. Nähdäksemme valiokunnan lausunnossa ei ole riittävästi painotettu tätä näkökulmaa.

Palkansaajien kannalta erityisen keskeistä on tulonsiirtojärjestelmien ylläpitäminen ja kehittäminen (ns. pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli) Suomessa. Työntekijöiden asemaan vaikuttaa sosiaaliturvan ylläpitämisen kannalta valtionta-

louden kulloinenkin tila. Julkisen talouden velkaongelmista seuraa edelleenkin paineita tämänhetkisen sosiaaliturvan purkamiseen. Tältä osin kysymys on luonteeltaan kotimaisesta ongelma-
sta. EU-sopimus kuitenkin vaikuttaa myös nykyisen taloudellisen laman jälkeisessä vaiheessa ja sen vaikutukset palkansaajien kannalta riippuvat pitkälti siitä, miten nykyistä yhteisön toimivaltaa käytetään ja kuinka tuota toimivaltaa laajennetaan tulevaisuudessa palkansaajien kannalta keskeisissä asioissa.

Suomen tulonsiirtojärjestelmille ominaista on se, että etuudet rahoitetaan julkisilla verovaroilla ja että valtionverotus on luonteeltaan progressiivinen. Toinen keskeinen elementti on se, että sosiaaliturva on yleistä eikä sitä ole sidottu palkkasuhteeseen, kuten monissa EU-maissa on asianlaita, ja monissa tapauksissa sosiaaliturvatuudet eivät ole tarveharkintaisia. Miltei kaikki väestöryhmät Suomessa maksavat sosiaaliturvasta ja saavat siitä etuja.

Suomen kannalta on tärkeää, että tulovero säilytetään edelleenkin tulojen mukaan porrasteisena ja että sosiaalietuudet ovat luonteeltaan yleisiä. Tämä saattaa vaatia sitä, että valtiontalouden menoja joudutaan kohdentamaan uudelleen vaikean valtiontalouden alijäämän vuoksi ja säilyttämään korkea veroaste, jotta sosiaaliturvassa ei tarvitsisi tinkiä kohtuuttomasti.

EU-sopimus ei saa muodostaa tekijää, jolla perustellaan hyvinvointiyhteiskunnan purkamista. Mahdollisimman kattava sosiaaliturva on Suomen kannalta kilpailutekijä. Taloudellinen kasvu ei luo kuitenkaan automaattisesti kaikkien yhteiskunnan jäsenten hyvinvointia, vaan siihen tarvitaan edelleenkin julkisia tulonsiirtojärjestelmiä. Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli on keskeinen myös sukupuolten tasa-arvon kannalta. Näitä näkökohtia painotetaan myös jossain määrin valiokunnan lausunnossa.

2. Huomautukset lausunnon yksityiskohtiin

7. kappaleen viimeisen virkkeen muuttaminen.

Ehdotimme 7. kappaleen viimeisen virkkeen kuuluvaksi seuraavasti: "... Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä vakavasti huomiota siihen,

että työehtosopimusten yleissitovuus ei ole *teho-
kas* käytännössä Suomessa toimivien ulkomaalaisten kohdalla, *minkä vuoksi valiokunta edellyttää,*

että hallitus ryhtyy viipymättä uudistamaan lainsäädäntöä, jotta Suomessa toimivien ulkomaalaisten yritysten palveluksessa oleviin ulkomaalaisiin työntekijöihin sovellettaisiin vähintään Suomen yleissitovan työehtosopimuksen työsuhteen vähimmäisehtoja."

12. kappaleen viimeisen virkkeen muuttaminen.

"...Vasta pitkällä aikavälillä, mahdollisen sopeutusvaiheen jälkeen voimme arvioida, millaisia positiivisia vaikutuksia EU-jäsenyydellä olisi Suomen elinkeinotoiminnalle. Tällaisia vaikutuksia saattaisi esiintyä kiristyvän kilpailun ja alenevien kustannusten seurauksena. Yhteismarkkinoilla Suomen elinkeinoelämä toimisi myös ETA-vaihtoehdossa, joten välittömien taloudellisten etujen kytkeminen nimenomaan EU-jäsenyyssvaihtoon voi perustua vain image-tekijöihin tai siihen oletukseen, että ETA-sopimusjärjestely raukeaa, kun siihen liittyneet EFTA-maat liittyisivät kaikki EU:n jäseniksi." Ehdotimme kappaleesta poistettavaksi huomautuksen EMU-jäsenyydestä.

42. kappaleen viimeisen virkkeen poistaminen.

Koska emme ole vakuuttuneita siitä, että epäselvänä näyttäytyvä EU-tulevaisuus tuottaa ETA-vaihtoehtoon nähden myönteisempiä seurauksia Suomen talouskehitykselle ja koko kansantaloudelle, esitimme 42. kappaleen viimeisen virkkeen poistettavaksi.

44. kappaleen poistaminen.

Toivomus siitä, että EMU:n lähentymiskriteereihin lisättäisiin työllisyyden parantaminen, tarkoittanee sitä, että Suomi toivoisi Maastrichtin sopimuksen neuvottelemista uudestaan. Vaikka tällaisen toivomuksen lausuminen onkin mielestämme paikallaan, emme pidä sitä kovin realistisena mahdollisuutena, joten esitimme "Integraatiokehitys"-otsikon alla olevan 44. kappaleen poistamista lausunnosta.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 1994

Eila Rimmi

Pekka Leppänen

II

Työasiainvaliokunta on lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle Suomen liittymisestä Euroopan unioniin (HE 135) päätnyt kannattamaan jäsenyyttä. Kantaansa valiokunta perustelee sillä, että Suomen intressit Euroopan taloudellisesti-politiisessa integraatiossa olisivat paremmin saavutettavissa EU:ssa kuin voimassa olevan ETA-sopimuksen kautta. En voi yhtyä valiokunnan enemmistön näkemykseen vaan katson, että tilanne on päinvastainen.

Ensiksikin EU-jäsenyyden myönteinen vaikutus työllisyyteen on jäänyt todistamatta. Päinvastoin jopa valiokunta myöntää varsinkin ns. suljetulla sektorilla syntyvän vakavia ongelmia jäsenyyden toteutuessa. Samoin taantuvien alueiden ja haja-asutusalueiden tilanne vain vaikeutuisi. Mikäli jossain tapahtuisi myönteistä kehitystä, olisi se odotettavissa vasta pitkän ajan kuluttua. Kuitenkin työllisyysongelman ratkaisu on kansakuntamme kiireellisimmin hoidettava tehtävä ja kaikista sitä vaarantavista toimista tulee pidättäytyä.

Naisten asema yhteiskunnassamme on maailman- tai euroopanlaajuisesti hyvä, samoin myös työelämässä. EU:n jäsenmaissa tilanne on valtaosaltaan merkittävästi heikompi. On ilmiselvänä vaarana, että EU-jäsenyyden toteutuessa naisen aseman kehittyminen Suomessa pysähtyy ja jopa tapahtuu taantumista. Näin on vaarassa käydä esimerkiksi äitiyslomaan liittyvissä kysymyksissä, ovathan etuudet EU-maissa selvästi Suomea

heikommat. Kilpailu sijoituspääomista voisi pakottaa myös Suomen muuttamaan sosiaalilainsäädäntöään lähemmäs eurooppalaista tasoa.

Suomen liittyessä EU:n jäseneksi poistuu viimeinkin itsenäinen mahdollisuus säädellä kilpailukykyämme devalvaation avulla. Näin ollen ainoaksi kilpailukyyn lisäämiskeinoksi jää palkkatason madaltaminen ja työn tuottavuuden lisääminen. Molemmat keinot merkitsevät työntekijöiden etujen heikkenemistä ja työtahdin kiristymistä sekä työsuojelun turvan kaventamista. Myöskään työturvallisuuden lisäämiseen ei enää voida kiinnittää entisessä mitassa huomiota.

Edellä on mainittu vain muutamia asiantuntijoiden lausuntojen pohjalta esiin tulleita EU-jäsenyydestä seuraavia kielteisiä tekijöitä. Niitä on löydettävissä enemmänkin, mikäli sopimuksen ja EU-lainsäädännön sisältöä tutkitaan ennakkoluulottomasti ilman etukäteen otettua myönteistä asennetta. Tosiasioiden pohjalta en voi yhtyä valiokunnan EU-jäsenyydelle myönteiseen kantaan, vaan katson, että lausunnon olisi tullut olla kielteinen.

Edellä olevan perusteella esitän,

että valiokunnan tulisi lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle esittää Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hylkäämistä.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 1994

Lea Mäkipää

